

A Világháború képes krónikája

Az öreg szerb igazolja magát.



82. füzet, 1916. április 30.

Ára 30 fillér

A Világháború Képes Krónikája rendkívüli kedvezményei.

T. előfizetőink és olvasóink az alább ismertetett három könyvcsoportból csupán a felütiintetett bekötési díj ellenében, tehát úgyszólván **ingyen** kapják meg a nekik tetsző műveket, a következő módokkal mellett:

Aki **negyedévre** 3. – koronával fizet elő Krónikánkra, az negyedévenként az **egyik csoportból egy kötetet választhat.**

Aki **félévre** 6. – koronával fizet elő Krónikánkra, az a **három csoportból félétvenként egy-egy kötetet választhat.**

Aki **háromnegyedévre** 9 koronával fizet elő Krónikánkra, az a **három csoportból negyedévenként egy-egy kötetet választhat.**

Akik füzetenként vásárolják a Krónikát, szintén részesülnek kedvezményeinkben, **negyedévenként egyszer egy kötetet választhatnak** az egyik vagy másik csoportból, ha a Krónikánk minden füzetéhez mellékelte **kedvezményesjelvényekből** négy egymás után következő számot beküldenek a ráfizetés összegével együtt.

A kiválasztott **kedvezményeket** a pénz előzetes beküldése ellenében szállítja a kiadóhivatal, de megrendelhetők azok minden könyvkereskedőnél, árusnál, trafikban.

Mindenki ott szerezheti meg a kedvezményeket, a honnan a krónikát kapja.

Budapesten a kedvezmény díján felül kötetenként 40 fillér, vidéken kötetenként 72 fillér fizetendő szállítási és csomagolási díj fejében.

1. csoport. **VILÁGHÍRŰ UTAZÁSOK KÖNYVTÁRA.**

RÁTH MÓR-FÉLE KIIDÁSOK DÍSKÖTÉSBN.

1—2. **Stanley M. H.: A legsötétebb Afrikában. Emin pasának, Equatoria kormányzójának felkeresése, megszabadítása és visszavonulása.** — Egyetlen jogositott, az eredeti után fordított, teljes magyar kiadás. 2 kötet 140 képpel és számos térképpel. 33 kor. 20 fill. **bolti ár helyett kötetenként ráfizetés 4 kor. 20 fill.**

«Megyek mindig előre, míg el nem jutok azon helyre, a hol a két tenger találkozik, kelljen bár 90 évig is utaznom.» A Koránnak ezt a mondatát választotta

Stanley merész és a maga nemében egyedülálló vállalkozáshoz mottóul és az a szívós kitartás, a távoli cél elérésében való rendületlen hit, melvet ez a mondat symbolizál, áthatotta Stanleyt. Munkájában, mely nagyszerűségében époszi magaslason mozog, csodás útjának hatalmas veszedelmeit, sikereit és eredményeit ismerteti.

3—4. **Höhnél Lajos: A Rudolf és Stefánia tavakhoz.** Teley Sámuel gróf felfedező útja Keletafrikában. **Két kötet, 179 képpel és színnyomatú térképpel 29 kor. bolti ár helyett kötetenként ráfizetés 3 kor.**

2. csoport. **MIKSZÁTH-MŰVEK.**

LÉGRÁDY-FÉLE KIIDÁSOK DÍSKÖTÉSBN.

5. **Besztercze ostroma.** Illusztrált díszkiadás, 13 kor. **bolti ár helyett ráfizetés 3 kor. 20 fill.**

6. **Kísértet Lublón és egyéb elbeszélések.** Illusztrált díszkiadás, Mühlbeck, Neogrady és Jankó rajzaival. 13 kor. **bolti ár helyett ráfizetés 3 kor. 20 fill.**

7. **A fekete kakas.** Illusztrált díszkiadás, Neogrady rajzaival, 13 kor. **bolti ár helyett ráfizetés 3 kor. 20 fill.**

8. **Az új Zrinyiász.** Társadalmi és politikai satirikus rajz. Díszkiadás. (Nem illusztrált.) 12 kor. **bolti ár helyett ráfizetés 1 kor. 50 fill.**

3. csoport. **SZÉPIRODALMI ÉS DÍSZMŰVEK.**

9. **Jókai Mór: Utazás egy sirdomb körül.** Albumalakú, pompás díszmű, 4 fényképnymatú műmelléklettel és sok illusztrációval **Vágó Pál** eredeti kartonjai után. 16 kor. **bolti ár helyett ráfizetés 4 korona.**

10. **Báró Eötvös József költeményei.** Albumalakú díszkiadás. Székely Bertalan és Keleti Gusztáv rajzaival. 10 kor. **bolti ár helyett ráfizetés 3 korona.**

11. **Az ifjuság könyve.** Két vaskos kötet gazdagon illusztrálva, 12 kor. **bolti ár helyett ráfizetés kötetenként 2 korona.**

12. **Jókai Mór: A kis királyok.** Regény 3 kötetben, 1 kötetbe kötve 12 korona **bolti ár helyett ráfizetés 2 kor. 50 fill.**

13. **Jókai Mór: Rákóczi fia.** Regény 3 kötetben, 1 kötetbe kötve 10 kor. **bolti ár helyett ráfizetés 2 kor. 50 fillér.**

BEKÖTÉSI TÁBLA

a Krónika I.—VI. kötetéhez — díszes és tartós kivitelben — rendelhető minden könyvkereskedésben, árusnál, trafikban, valamint a kiadóhivatalban. Egy-egy tábla ára 1 kor. 20 fill., melyhez kézbesítésért helyben 20, vidéken 35 fillér csatolandó.

82. számu
kedvez-
mény-
szelvény.

Ha füzetenkint veszi a Világháború Képes Krónikáját és négy ilyen szelvényt beküld, kiválaszthat egyet kedvezményeink közül, melyeket a borítékon hirdetünk és az ott feltüntetett módokat mellett szállítunk.

háború krónikája

SZERKESZTŐ SÜLE ANTAL
RÉVAI-KIADÁS TELEFON 56-27

HETENKINT EGY FÜZET
ELŐFIZETÉSI ÁR 1/4 ÉVRE 3-50 K, 1/2 ÉVRE 7 K

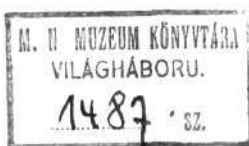
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ
BUDAPEST VIII. ÜLLŐI-ÚT 18.

HOLLANDIAI KÉPEK.



Vilma királynő egy szikratávirással beszélget.

A háború kezdete óta állandóan rossz szemmel néz az antant a gazdag és boldog békében élő Hollandia felé. Nem tudja megbocsátani neki, hogy békességben él Németországgal, sőt élénk kereskedelmet folytat a gyűlölt ellenfél szövetségeseivel is. A sötét angol politikusok már az erőszakra gondoltak, hogy kimozdítsák a kis országot sziklaszilárd és bölcs semlegességéből. A párisi tanácskozások után megfenyegették Hollandiát, de haragos szavuk nem ijesztette meg sem az országot, sem Vilma királynőt. Németalföld hadserege készen áll, talpon van és szembe fog szállani minden erőszakkal.



104330



A holland királynő kutyafogatu gépfegyvereket szemléli meg.



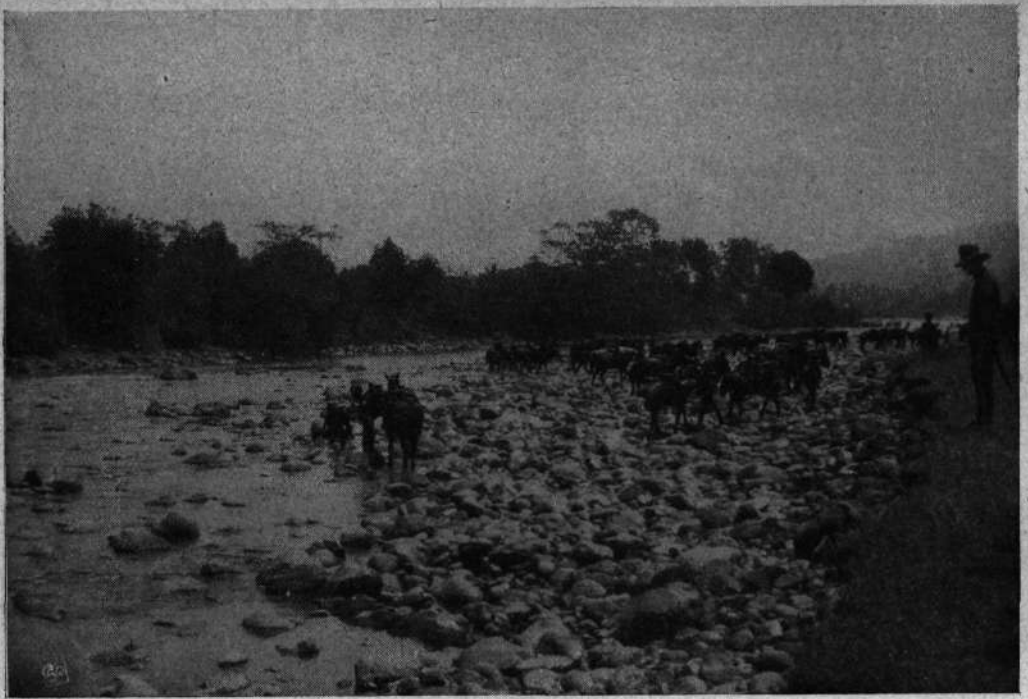
Holland kerékpáros katonák gyakorlata.



Holland gyalogság gyakorlatozása a lövészárokban.



Holland gyalogság gyakorlatozása a dűnákban.



Holland-indiai csapatok gyakorlatozása.



Holland-indiai katonák marson.

A CARTORYSZKI CSATA.

Alighogy véget ért az oroszok szeptemberi ellentámadása, október első napjaiban nagyjelentőségű harcok kezdődtek Volhyniában és a délebbre eső fronton is. *Ivanov* tábornok seregei minden áron és a legrettenetesebb áldozatot sem kímélve, át akarták törni a szövetségesek frontját. A nagyarányú áttörési kísérletet részben saját akaratukból, részben pedig a szövetségesek ösztökélésére és a semleges államok maguk mellé hódítására indították még az oroszok. Ekkor folyt nyugaton a nagy offenzíva második szakasza és ekkor vált nyilvánvalóvá, hogy a szerbek végzete is beteljesülőben van. Ezenkívül az oroszok elsősorban Romániát szerették volna beavatkozásra kényszeríteni. Támadásaik gyújtópontjában a Sztyr folyó melletti Cartoryszk állott. Délen viszont a Sztrypa folyó mentén igyekeztek rést ütni a maguk számára, hogy ilyenformán visszavonulásra kényszerítsék Bukovinában és Galiciában álló erőinket, másrészt pedig az összefüggő óriási front északi részeit is megingathassák. Az egész front, amelyen az oroszok számos részlettámadást kíséreltek meg, kétszázötven kilométer hosszú. Négyheti küzdelem közben az oroszok több ízben megkísérelték ismét áttörni frontvonalainkat folytonosan fölfrissített tartalékaikkal, de hiába. Sikereik csak átmenetiek voltak. Néhány hetes harc után véglegesen megállítottuk előrenyomulásukat, azután megkezdtük lassanként az elvesztett területek visszahódítását. November első napjaitól kezdve már mindenütt visszaadta az ellenfél a hódított területeket és Cartoryszknál, valamint számos más helyen is hanyatt-homlok, teljes rendetlenségben volt kénytelen menekülni úgy, hogy az orosz katonák százai vesztek bele a mocsarakba. Nem hallgathatjuk el, hogy mindezen küzdelmek során épen a magyarok, és pedig a honvédek, különösen a székelyek tüntették ki magukat halálmegvető bátorságukkal és csodálatos hősiességükkel. A védők általában ragyogó példáját mutatták a katonai erényeknek, hiszen négy hatalmas hadttestel és két lovasdivízióval szemben *Linsingen* hadserege két német divízióból, néhány osztrák-magyar divízióból, a lengyel légiókból és a 10. osztrák-magyar lovasdivízióból állott. A magyar huszárok e harcok során nagyszerű szolgálatakat tettek, fényes sikerrel mutatván meg hasznavehetőségüket a fölfogással szemben, hogy a lovasságnak nincs többé jelentős szerepe a modern háborúban. Az oroszok vesztesége kétségbeejtő volt. Egyébként pedig bebizonyosodott, hogy egész haderejükkel és minden erőfeszítéssel semmit sem tudtak elérni ugyanakkor, amikor a középponti h



Gróf Bothmer Félix tábornok.

az ágyuk tömegét belövette a legpontosabban a legjelentéktelenebb állásainkra is. A mocsaras és erdős, nehezen áttekinthető terepen ugyanekkor az átkeléshez szükséges hídépítési anyagokat is felhalmozták. A tüzérség hatalmas zárótűzelése mellett azután három ponton indított meg egy időben rendkívül heves támadást a délnyugati seregek fővezére. Az egyik pont Cartoryszktól délre két kilométernyire a Sztyr déli hajlatában, a középső a kiev-koveli vasúti vonal vidékén, a harmadik pedig a Sztyr északi hajlatában a szobienszciki hídtól pár kilométernyire húzódott. Az irtózatos tüzérségi tűz és a hatalmas orosz túlerő visszanyomta biztositó vonalainkat és kénytelenek voltunk egyes helyeken a folyók innenső oldalára húzódni. A védelem azonban mindenütt csodálatos dolgokat művelt. Ugyanezen a napon Dubnónál is megkísérelték csapataink visszaszorítását, de a Putilovka folyó mellett heves közelharcokban visszaűztük őket. Az ellentámadás során sikerült azután az oroszoktól elhódítani Kulikovce falut. A frontunk ellen megindított ostrom október hetedikén még hatalmasabbá vált. Ivanov tábornok nem ijedt meg az előző napok sikertelenségétől és óriási tüzérségi előkészítés után a friss csapatok százezreit küldte cartoryszki állásaink ellen. Támadásait azonban ezúttal is visszavertük. A besszarábiai határon a Dnyesztvertől északra és a Sztrypa folyó mentén összeomlottak az orosz támadások, még mielőtt akadályainkat elérhették volna. Tarnopoltól északnyugatra azonban sikerült állásainkba bejutniok. Pár órával később előresiető tartalékaink mégis visszaszerezték az elveszett védővonalat. A következő napokon egyre folyt a küzdelem, bár az október hetedikéi harcok elkeseredett jellegét ezek már nem haladhatták túl. Október tizedikén azonban Ivanov

mak egyéb frontjaikon részben nagy vállalkozásokhoz kezdtek, részben pedig még soha nem ismert erejű támadásokat vertek vissza.

Néhánynapos szünet után Cartoryszknál október hatodikán rendkívül heves rohamokat intézett az orosz túlerő a szövetségesek állásai ellen, hogy a nagy gonddal előkészített áttörést kivívja. A Sztyr vidékén október hatodikán és hetedikén érték el legnagyobb heveségüket a harcok Cartoryszk ellenében. Ivanov tábornok határozottan jó tervet dolgozott ki és úgy látszik, hogy minden tekintetben a német, magyar és osztrák hadsereg példátlan sikerű dunajeci áttörését akarta most ellenünk fordítani. Teljes titokban a csapatok és friss seregek óriási tömegét vonta itt össze, azután pedig száz meg száz ágyút állíttatott fel és, mint a tüzéreknel mondani szokás, az

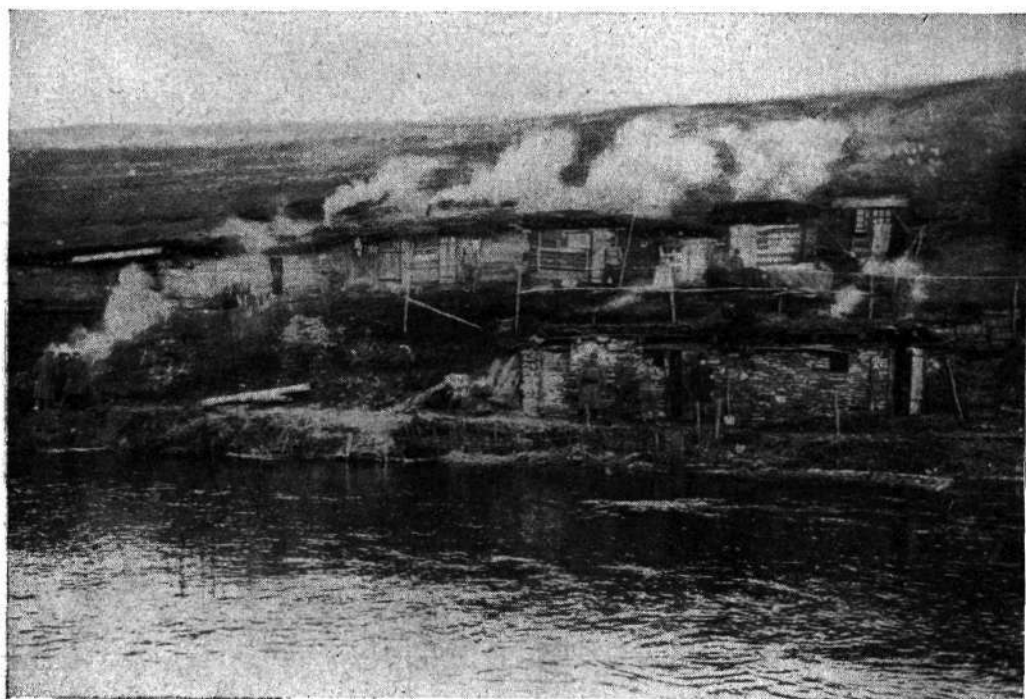
tábornok újabb hatalmas rohamot parancsolt Linsingen hadseregcsoportja ellen. Állásainkat és a németek vonalait kegyetlen ágyútűz alá vették, majd pedig szakadatlan rohamokat indítottak. Különösen heves támadásokat kellett kivédenie Bothmer tábornok délen álló hadseregének. A német csapatok azonban nemcsak, hogy visszaverték az ellenséges erőfeszítéseket, hanem kényszerítették az oroszokat, hogy Tarnopoltól északnyugatra tizenöt kilométernyire gyors ütemben kiürítsék állásaikat. Jezierzinél szintén hatalmas hullámzást mutattak a harcok. Kuhockavola vidékén jelentékeny lovas tömegek ütköztek össze és eme támadások során különösen kitűntették magukat a magyar huszárok. E szakaszon a németek, magyarok és osztrákok előrenyomulása a következő napokon át is tartott. Az a körülmény, hogy hatalmas lovastömegek bukkantak fel és indultak támadásra, arra enged következtetni, hogy az oroszok komolyan bíztak sikerükben. Azt hitték nyilván, hogy áttörhetik tüzéségük ostromával és gyalogságuk rohamával állásainkat, azután pedig a lovasság óriási tömege kiszélesítheti az így támadt rést és üldözőbe veheti a menekülő, szétszórt csapatokat.

A hatalmas áttörési kísérlet első rohamainak sikertelensége után Zaleszcykinél és Onuthnál mutattak nagyobb heveséget és emelkedést a harcok október közepén két napon át. Az újabb áttörési kísérlet azonban siralmasan omlott össze, mert a támadó oszlopok az osztrák-magyar és német nehéz tüzéség működése következtében elindulásuk előtt kénytelenek voltak lemon-



1017. Hidverés a Sztrypán. 1915. évi.

dani a rohamról. A támadás pokoli tüzelésünkben meghiusult és csupán Cerkovitztól észak-kelet felé az egyik előállásunk drótakadályai előtt háromszáz halottat számoltunk össze. Burkanovtól délre véres veszteségek árán átlépheték végre az oroszok a Sztrypát, nemsokára azonban kénytelenek voltak visszahuzódni. A Linsingen-hadsereg északi balszárnya és a Sztyrnél küzdő csapataink közé ismételten nagyobb tömegű orosz lovasság nyomult be. Az oroszok helyenként tizenöt-húsz kilométernyire is eljutottak nyugat felé a folyón túl, de ez a dicsőség rövid ideig tartott. A frontvonalnak ezt az átmeneti benyomását csapataink hatalmas ellenállása és ellentámadása hamarosan kiegyenlítette és Linsingen néhány nap múlva sértetlen régi frontja fölött rendelkezhetett. Október tizenhetedikén a Sztyr mocsaras, erdős vidékén bámulatos szívóssággal folytatták az oroszok erőfeszítéseiket. A Deraznótól északnyugatra fekvő Bogulaska falut példátlan elkeseredéssel ostromolták és három ízben is megismételték az ellenállhatatlannak tetsző rohamok sorozatát. Az ott álló és vitézségéről híres magyar honvéd-divízió azonban részben már a rohamok, részben pedig közelharcok folyamán visszaverte az oroszokat. Kulikovce vidékén egy orosz divízió jelentékeny előrehaladást tett nyugat felé, ellentámadásunk azonban visszafoglalta Kulikovcét és az ellenséget ismét a Sztyr keleti partjára vetette. Cartoryszknál az áttörési kísérletek eredeti színhelyén ugyancsak sikerült az orosz túlerőnek egyes helyeken a Sztyr nyugati partját elérni. A küzdelem itt természetesen



Megerősített állás a Sztrypa-fronton.

fölötte elkeseredett volt. Egyelőre azonban nem tudtuk visszaszorítani az ellenséges osztagokat, amelyeket ismételten hatalmas tűzéréség támogatott. Rafalovkánál is keményen küzdöttünk ezekben a napokban, október tizenkilencedikén pedig Kolky vidékén folyt a leghevesebb csata. Az oroszok támadásaik során felhasználtak minden új vívmányt. Páncélvonatokkal rohantak előre, majd pedig előretolható hatalmas védőpajzsokat próbálták rohamaik alkalmával kihasználni ellenünk. Mindezen segédeszközök dacára sem érhettek el sikert. Eközben Rovnón át azonban újabb és újabb erősítéseket vontak össze és küldöttek a volhyniai és kelet-galíciai frontra. Sokszoros túlerejűnkkel az egyetlen jelentékeny sikert Cartoryszknál érthették el, ahol áttörték egy kis frontszakaszon állásainkat és a német tűzterek háta mögé kerültek. Ez alkalommal hat ágyú is elveszett. Október huszadikán folyt le ez a veszteségteljes harc, amely azonban átmeneti jellegű maradt. Az oroszok azt hitték, hogy nagyobb jelentőségű a siker és azt hitték, hogy az áttörés máris megtörtént. A következő napon megkapta Ivanov tábornok a megfelelő választ. Az oroszok még korán reménykedtek, hogy sikerükkel maguk mellé állíthatják Romániát és talán megmenthetik a végveszélyben lévő Szerbiát. Október huszonegyedikén Cartoryszknál hatalmas arányú ellentámadást hajtottak végre a szövetséges csapatok és ez a nap dicsőségesen végződött reánk nézve. Háromezerhatszáz katonát, tizenkilenc tisztet fogtunk el, egy ágyút és nyolc gépfegyvert zsákmányoltunk. Az üldözést a hát-



A kelet-galíciai harcterről. — Tűzéréségünk készülődése.

ráló ellenség nyomában a legnagyobb eréllyel folytattuk úgy, hogy jelentékeny területet szerezhettünk vissza. Október huszonkettedikén elhódítottuk Kolkyt és ismét hatalmas számú foglyot ejtettünk. Most már nyilvánvaló volt, hogy cartoryszki állásaink, amelyeket elveszítettünk, birtokunkba kerülnek. A szövetséges csapatok egyre közeledtek a városhoz. Közben természetesen az oroszok sem maradtak tétlenül és nagy tartalékokat vetettek az egész volhyniai frontra. Az új csapatok ismételt kísérletet tettek a Sztyr alsó folyása mentén. Cartoryszk és Kolky között a Sztyr mocsaras vidékei és a Szereth, valamint az Ikva folyó szögletében lévő területen, tehát Volhynia déli részében is az áttörésre. Az orosz hadvezetőség nem kímélte embereit és irtózatosságot hozott. Ezúttal már a tüzérség sem takarékoskodott, hanem a komoly áttörési szándékhoz hiven igazi pazarló tüzelést indított a legjelentékenyebb állásunk ellen is. Ez az erőfeszítés is elárulja, hogy milyen nagy súlyt vetett Ivanov a legkisebb eredmény elérésére is. Néhány átmeneti siker után azonban csak a kudarcot nevezhették magukénak, mert területet nem nyerhettek, sőt a borzalmas emberáldozat dacára is kénytelenek voltak kiüríteni egyes állásaikat.

Átmenetileg adtuk fel csupán október huszonharmadikán Novo Alexi-niecnél egy öt kilométer széles és 1000 lépés mély állásunkat is, mert oktalanság lett volna e kis terület további védelmezése az ellenséges tüzérség rettenetes tüzelésével szemben. A következő napon azután vissza is foglal-



Utazás a frontra, esős időben.



A menekülő oroszok pusztítása. (A The Sphere című angol lap képe.)

tuk ezt az átengedett területet. Ugyanekkor Cartoryszknál is példátlan dühvel támadott az ellenfél, de itt vesztesége ellenére sem tudott semmit elérni. Most már mindenki érezhette, hogy tűzérésünk és gyalogságunk napról-napra nagyobb fölényt szerez a támadókkal szemben. Október huszonkilencedikén ismételten sikeresen haladtunk előre Cartoryszk ellen és elfoglaltuk a komarovi állásokat is. Október végén, habár az osztrák-magyar front és a németek vonala nem nyomulhatott előre Oroszország felé jelentékenyebben, a nagy orosz őszi offenzíva legkeményebb támadásait kivédte már. Ezekben a félig-meddig állóharc jellegű küzdelmekben az egész keleti fronton szövetségeseinkkel együtt 55.000 embert és 326 tisztet fogtunk el és 108 gépfegyvert zsákmányoltunk.

November elején Sziemikovcenél folyt többnapos, valóban irtózatos küzdelem. Az ellenfél úgy gondolta, hogy itt állásaink gyöngébbek és hamarosan áttörheti azokat. Számításában azonban csalódott, mert ezen a fronton székely katonák állottak őrt és többnapos élet-halál harc után sikerült visszautasítani az orosz támadásokat. Előbb ugyan átmenetileg sikerült bizonyos területnyereséget elérni az ellenfélnek, de az ellentámadás után kénytelen volt futva menekülni. Cartoryszktól nyugatra a szövetségesek újból előrenyomultak, de nemsokára meg kellett állani csapatainknak, mert Ivanov hatalmas tömegeket vetett eléjük. Amíg ugyanezen napokban a keleti front egyéb részein nyugalmasabb volt a helyzet, Cartoryszknál nem következett



Ütközet után. — A kassai honvédek fegyverüket tisztítják.



Vilmos császár csapatainknál Kelet-Galiciában.

el egyetlen nyugodt nap sem. A siker most már határozottan a szövetséges csapatok oldalára állott és hiába igyekezett az ellenfél népjogellenesen osztrák-magyar és német egyenruhába öltözött előőrsoket, valamint tisztet kiküldeni állásaink és mozdulataink kikémlelésére. November tizenharmadikától kezdve önálló támadásokat indítottunk az oroszok ellen és sikerült is Cartoryszktól északnyugatra betörni állásaikba. Az a nagy siker, amely november tizennegyedikén koronázta ezeket a támadásokat, fényesen bizonyítja, hogy jól számítottunk. A Sztыр hajlatában a szövetséges csapatok mindenütt visszavetették az ellenséget a folyó nyugati partjáról a keletre. Az oroszok futva menekültek és maguk is megerősítették vereségüket azzal a beismeréssel, hogy fölgyjútták maguk mögött a falvakat, mint annak idején a nagy visszavonulás alkalmával.

Ezzel véget is értek a rettenetesen nehéz és elkeseredett harcok, az oly nagy reményekkel megindított áttörési kísérlet szomorúan végződött Ivanov tábornok seregére nézve. A Sztрыpa és Sztыр nyugati oldaláról mindenünnen elűztük az ellenséget, amelyet most már a keleti parton nyugtalanítottunk. Ivanov tábornok hadseregének példátlan veszteségeibe kerültek e harcok. A szakértők számítása szerint foglyokban 15,000, halottakban 13.000 embert veszítettek az oroszok, a sebesültek és betegek száma pedig ötvenezerre volt tehető. Az ellenféltől ezenkívül negyvennyolc gépfegyvert ragadtunk el. A csalódás annál rettenetesebb volt az oroszokra nézve, mert az Ivanov-féle áttörés részleges sikereit vezető körökben már teljes sikernek hitték. A cár az áttörési ponthoz közelfekvő Sarnyba utazott és azt hitte, hogy tanuja lehet a nagy diadalnak. Nemsokára azonban kénytelen volt szégyenletesen hazautazni. Egészen más és elképzelhetően nagyszerű érzésekkel végezhetette látogatását *Vilmos* német császár, aki a nagy harcok után ugyancsak szemlét tartott a szövetséges csapatok fölött.

A Sztрыpa és a Sztыр mentén.

A Sztрыpa mentén novemberben lefolyt harcokról egy hivatalosan kiadott összefoglaló jelentés a következőkben számolt be:

November elején heves harcok színhelye volt a középső Sztрыpa völgye. Ehelyütt északról dél felé egymás mellé sorakozik Benatkovce, Sziemikovce, Bieniava, Rakoviec és Szosznov falva. Benatkovce és Bieniava a széles mocsaras Sztрыpa-mélyedéstől keletre, a többi attól nyugatra fekszik.

Október 31-én délután Szosznov melletti állásaink és a németeknek sziemikovcei és attól északra a tavak mellett levő állásai ellen heves tűzérési harc indult. Az esti órákban legalább két hadosztályból álló orosz erő támadást intézett szűk területen Sziemikovce ellen. A falut és a két oldalt levő állásokat elkeseredett harc után ki kellett üríteni. A védőcsapatok a nyugatra fekvő magaslatokra vonultak vissza. A következő nap reggelén az oroszok a benyomott frontot ki akarták szélesíteni. Ez a szándékuk egy bátor oldaltámadás következtében meghiusult, amelyet egy honvédgyalozred

Rakoviec felől az oroszoknak Sziemikovce mellett harcoló déli szárnya ellen végrehajtott. Egyidejűleg a szövetségesek nekiláttak a régi állások visszaszerzésének. A nap folyamán a szomszédos csapatok tartalékjait, amelyek osztrák-magyar és német zászlóaljkból állottak, küldték harcba, estére az északnyugatról kirendelt honvédhadosztály érkezett a csataterre. De az ellenség is, amelynek fő hadereje szibériai lövészászlóaljkból állott, óráról-órára új erősítéseket vont harci sorba, úgy hogy az oroszok legalább is mégegyszer annyian voltak, mint a szövetséges csapatok.

A harc legforróbb pontja, Sziemikovce falva volt, amelyért heves harcok folytak és amelynek minden egyes majorja november elseje és ötödike között oly gyakran cserélt gazdát, amíg végre november 5-én reggel az oroszokat az utolsó házakból is kiűztük. Az ellenség 50 tisztet és több mint 600 főnyi legénységet hagyott a szövetségesek kezén. Halottakban és sebesültekben sokkal nagyobb volt a veszteség.

Ezek a számok, valamint az egyheti harcok arra a világos következtetésekre vezettek, hogy az orosz támadásnak nagyobb céljai vannak, mint hogy sikereket érjen el és hogy ennél fogva csapataink győzelme is többet jelent, mint egy átmenetileg elveszett árokrész visszanyerését.

És valóban, amint az orosz okiratokból és a foglyok előadásából utóbb kitűnt, az ellenség a Sztrypa-állásunk ellen figyelemreméltó vállalkozást kezdett. A tábori pópák a támadás előtt való napon ünnepi ornátusban, lövész-



Oroszoktól felgyújtott falu.

árokról-lövészárookra mentek, hogy bejelentsék a tervezett támadást és áldásukat adják a véres műhöz.

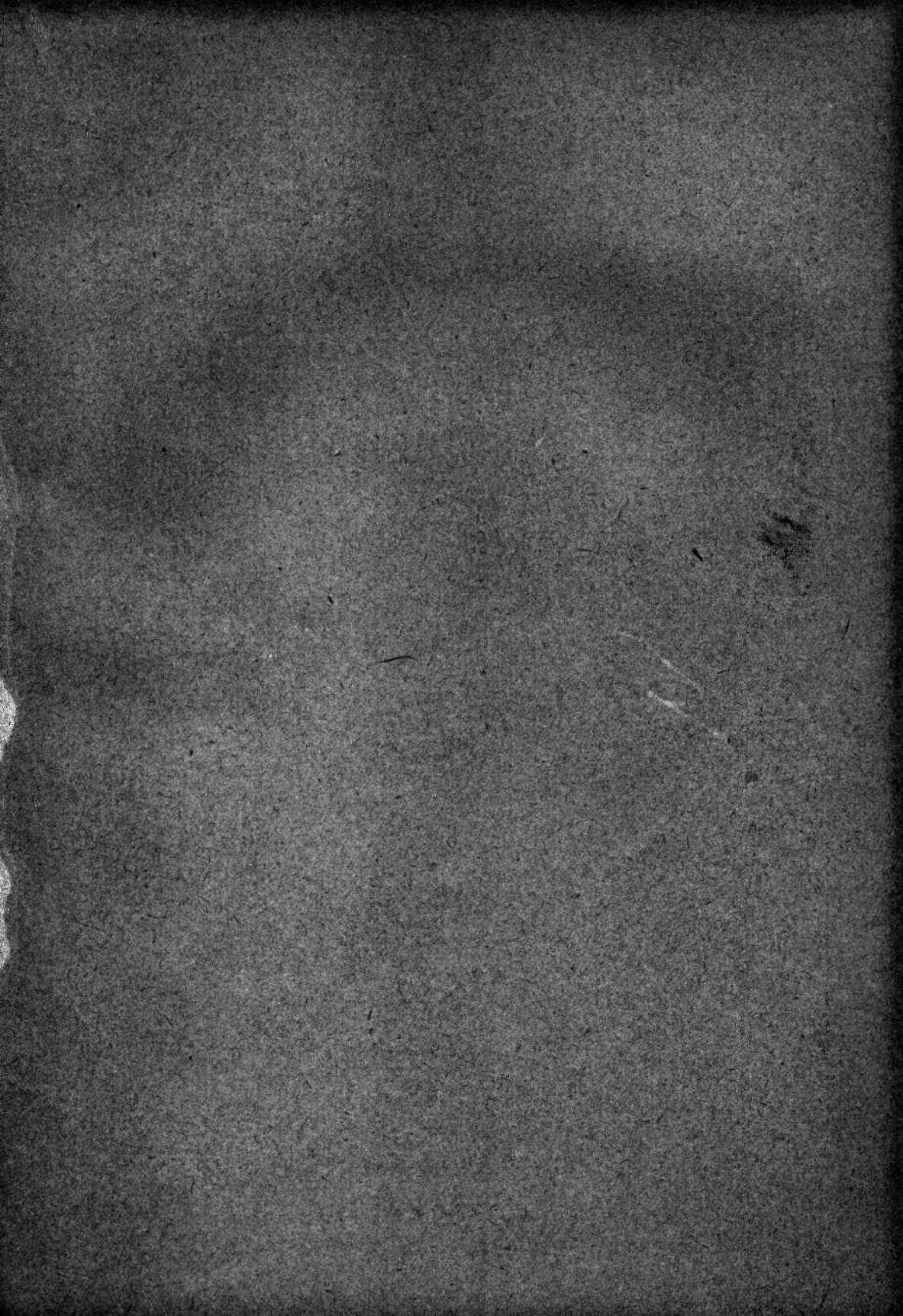
A dünaburgi 61. gyalogezred, amely különös vitézség és kitartás hírében áll, volt az elővéd. Különös jelleget adott az orosz akciónak az a körülmény, hogy néhány nappal azelőtt a cár a trónörökös kíséretében meglátogatta a Tarnopol környékén lévő 11. hadsereget. A plotici kastélyt, amelyben a minden oroszok cárja lakott, már hetek óta előkészítették «magas személyiségek» fogadására. A Pecsorszki-ezred állott sorfalat. A díszőrséghez három vagy négy György-keresztel katonát rendeltek ki. A cár több csapattestnél beszédet mondott és hangsúlyozta a küszöbön álló támadás jelentőségét.

Az egyes hadtestek parancsaiban is hasonló tartalmú lelkesítő felhívást intéztek. E parancsok egyike, a 22. hadtest parancsa, különösen jellemző az orosz hadvezetőség szándékára nézve és szósz szerint így hangzik:

«22-ik hadtest vitéz, bátor csapatai! A hadsereg főparancsnokság nekünk juttatta azt a bizalomteljes, súlyos feladatot, hogy a Sztrypán való átkelést mindenáron kieroszakoljuk, az ellenséget lövészárkaiból a folyó nyugati partján kivesszük, mi magunk ott győkeket verjünk és azután további előnyomulással az ellenség oldalába és hátába kerülve, őt döntő lökéssel sztrypamenti állásainak kiürítésére kényszerítsük. Jusson ezettekbe vitéz harcosok, hogy nemcsak a hadsereg főparancsnoka, hanem istenített legfőbb Hadurunk, a cár őfelsége is, aki október 13—26-án a carevics-trónörös kíséretében személyesen jött el ide, hogy köszönetet mondjon nekünk az érte és a hazáért teljesített



Osztrák-magyar lovasság megszáll egy orosz falut.





Herbst

Riadó a Szafv



-huszároknál.



vitéz, hősi szolgálatért, — a cár is, valamint egész Oroszország várja tőlünk a teljes győzelmet. Mindenáron ki kell vetnünk állásából az alattomos ellenséget, mert ha e ponton győzünk, kénytelen lesz az ellenség nemcsak az egész hadseregünkkel szemben levő állásait kiüríteni, hanem vissza kell vonnia a szomszédos hadseregekkel szemben lévő frontját is.

A főparancsnok nagyszámú, hatásos tüzérséget bocsátott rendelkezésünkre, hogy elsöpörjük az ellenséget erről a partról, hogy elpusztítsuk itt kiépített megerősítéseit és akadályait és hogy nektek, vitéz harcosok, az ellenség állásainak elfoglalását a lehető legcsekélyebb veszteség mellett megkönnyítse.

Kérem az összes előljárókat, a legelső tábornoktól a legfiatalabb zászlósisig és kérek benneteket, testvéreim, gondolatok arra, hogy e támadás teljes sikere az alapos tüzérségi előkészítés után lényegileg támadásokat heveességétől függ. Régebbi harcok megtanítottak bennünket arra, hogy a támadó annál kevesebb veszteséget szenved, mennél bátrabb és hevesebb a támadása, mert az ellenség a tüzérségi előkészítés által összezavarodik, nem képes ellenállni zárt szuronytámadásunknak, feladja állásait, elfogatja magát, vagy vad futásban keres menekvést. Minden késedelem, minden időveszteség időt ad az ellenségnek, hogy tartalékjait közelebbhozza és hogy támadásunkat megállítsa, sőt veszedelmes ellentámadásba menjen át, hogy támadásunk erejét gyöngítse.

Meggondoltam a tervbe vett vállalkozás minden eshetőségét, és miután bátorságokat és vitézségeket ismerem, sziklaszilárd bizalommal vagyok a küszöbön álló harc sikere iránt, mert nincs olyan ellenséges állás, mely vitéz harcosaink ellenállhatatlan rohamával dacolni tudna, amikor vitéz tüzérségünk is szabályszerűen közreműködik.

Minden katonának pontosan tudnia kell, hogy milyen feladat vár rá a küszöbön álló harcban. A küzdelem céljának ismeretében rejlik a siker titka, és még ha előljárók kívánnék is a sorból, ti, vitéz harcosok, teljesíteni fogjátok feladatokat, teljes sikert fogtok aratni és az ellenséget legyúritek. Isten veletek, vitéz harcosok, tűzerek, árkászok, kozákok és dragonyosok! Szerezen újabb győzelmünk legfőbb Hadurunknak, az imperátor cárnak, és a mi édes hazánknak, Oroszország anyánknak nagy örömet. Várják tőlünk e győzelmet, amely egész frontunk általános offenzívájának kezdete lesz, hogy az ellenséget hazánk határaitól kiűzzük. Szerencse fel! Előre! Isten velünk!

E parancs minden tagpárral, úteggel, szotnyával és parancsnoksággal október 17/30-án hajnalhasadtakor a harc előtt közlendő.

*Brinken báró, hadtestparancsnok,
gyalogosági tábornok s. k.»*

E parancs szövege elég világosan mutatja, hogy mennyire valótlanok azok az orosz jelentések, amelyek utólag alárendelt jelentőségű akciónak akarták feltüntetni a sziemikovcei harcokat. A sztrypamenti novemberi harcok az oroszok részéről nagyszabású haditerv kísérleteit mutatták, és azok a csapatok, amelyek e terv meghiusításában közreműködtek — elsősorban az erdélyi hadosztály derék honvédjei — olyan győzelmet vívtak ki, amelynek az északkeleti általános helyzetre való jelentősége igen nagy volt.

A hős erdélyi hadosztály győzelmes harcairól a következőket jelentette vezérkarunk november ötödikén:

«A Sziemikovce körüli harcok tegnap is egész nap tartottak és azzal végződtek, hogy az oroszokat a községből és a Sztrypa nyugati partjáról teljesen elfűztük. Újabb kétezer orosz esett fogságunkba. Összes állásaink visszahódításában legkiválóbb része volt az erdélyrészi honvédhadosztálynak, amely négy nap és négy éjjel szakadatlanul harcban állott.»

Négy nap és négy éjjel állott tehát szakadatlanul harcban az erdélyiek hadosztálya, amely csodával határos dolgokat művelt. Egy szakaszparancsnok, aki résztvett a nagyszerű küzdelemben, az alábbiakat írta a harcokról:

— Nagy csatát éltünk át. Az első csata volt, melyben résztvettem s elmondhatom hatalmas, egy kissé talán túlságosan is nagyszerű, minden érzékemet és egész lényemet lenyűgöző kezdetben volt részem De nem panaszkodhatom. Épen kerültem ki a nagy harcokból és, ami ennél is fontosabb, állásainkat — a nagy orosz áttörési kísérlet után is — szilárdan tartjuk. Négy nap és négy éjjel szakadatlanul támadó ágyútűzben voltam miközben roham rohamot követett az orosz gyalogság részéről.

Egy támpontot kellett szakaszomnak tartania, a parancs szerint végső erőfeszítésig s meg is feleltünk annak becsületesen. Mintegy kétszáz orosz hullát olvastak meg a szakasz előtt s csak a mi kis csapatunk egymagában ötvenhárom orosz, köztük egy tisztet is, fogott el. A foglyok, akikkel tót nyelven beszélő katonáink egészen kényelmesen csevegnek, elmondták, hogy a cár a Sztrypától huszonöt kilométernyire fekvő Trembovla városkában személyesen ellenőrizte és irányította az arcvonalunk áttörésére kidolgozott hadműveleteket és csapatmozdulatokat s ez alkalommal több lelkesítő beszédet intézett katonáihoz. Úgy látszik, hogy az oroszok mindent elkövettek és minden erejüket megfeszítették, hogy a frontunkat áttörjék, tervük azonban a honvédek ellenállásán, mit a másnap megjelent hadseregparancs is dicsőítőleg elismert, meghiúsult. Hangulatunk lelkes e győzelem után. Most pillanatra csend van, de egészen bizonyos hogy nem fog soká tartani a nyugalom. Mindegy, mi résen leszünk . . .

Az erdélyrészi hadosztály úgyszólván kizárólag székelyekből áll. Oly sok küzdelem és hősi tett után újból bizonyosságot tettek a székely katonák, hogy «nem fajult még el a székely vér és minden cseppje drága gyöngyöt ér». Egy derék székely hadnagy, aki végigküzdötte a nagy harcokat, így ír a székelyek dicsőségéről Gyergyószentmiklósról küldött levelében:

Remélem, tudjátok, hogy e harcok oroszlánjai mi voltunk: székely honvédek. Látátok volna a vérbeborult csatateret, milyen csodákat mivel ismét az erdélyi magyar. November havának elejétől ötödikéig minden eddig felülmuló kemény harcunk volt. Hőfer beszélt róla a Sziemikovce körüli harcokról kiadott jelentésében. Hogy mit vitt véghez hadosztályunk s abban a főszerepet játszó ezredünk, azt csak most tudjuk meg a hadseregparancsnok parancsából. Azt mondja a parancs egyik mondata:

«A 38. honvéd hadosztály az orosz cár jelenlétében támadó tizenhat orosz ezredet megsemmisítőleg megverte».

El tudjátok képzelni, mi az a tizenhat orosz ezred? Az ötvenezer a legszerűnyebb számításokkal is, s ezzel szemben mi kilencezren voltunk. Meg sem kíséreltem leírni a harcot, mert jelenleg idegeim nem bírják ki. Majd később. Zászlóaljam ebben a harcokban 136 láda töltényt lőtt el, hat rohamot hajtott végre és három orosz rohamot vert vissza s 21 tisztet, 1800 oroszot fogott el és öt géppuskát zsákmányolt. De van is ám becsülete a székely katonának

Az őszi orosz támadás napjaiban a *Berliner Tageblatt* haditudósítója a Sztyr körül lefolyt harcokról az alábbi tudósítást írta:

A Polesia és Kelet-Galicia között áll Ivanov orosz hadseregcsoportja, amely két helyen próbálta meg a harcvonalunkon való áttörést: *Sziemikovcenél* Bothmer hadserege ellen és *Cartoryszknál* Linsingen hadseregcsoportjának északi hadállása ellen. A Sztrypa mellett való áttörési kísérlet Sziemikovcenél november 4-ikén az ellenségnek a folyó tulsó partjára való vissza-

verésével végződött. A Sztyr melletti próbálkozásnak Cartoryszknál szintén ez lett a sorsa. Bár szeptemberben sikerült egyes kozákbandáknak Kovelig visszaáramlaniok, Linsingen tábornoknak az volt az első dolga, amikor itt a főparancsnokságot átvette, hogy ezektől a frontja mögött ide-odaszáguldó kozák-hadaktól a terepet megtisztítsa. Alig készült el ezzel, Ivanov tábornok áttörést kísérelt meg a kiev-koveli vasútvonal ellen. Az orosz haderő ezuttal itt három-négy hadtest és két lovashadosztály lehetett. A Sztyren itt három átjáró út van. Ivanov tábornok, a mi dunajeci áttörésünk mintájára, a lehető legnagyobb titokban csapatokat vont ide össze, a tüzérséget kivilágított célokra belövette és rengeteg átkelési járművet meg hídépítő anyagot halmozott föl a tulsó parton. A tüzérség zárótüzének fedezete alatt éjszaka keltek át, röppentyük világánál, mind a három helyen az oroszok. Cartoryszknál a nagy túlerő vissza is nyomta a német védőcsapatok vékonyka láncát. Novoszielkinél két német század vakmerő ellentámadása ötszörös orosz túlerőt vert vissza, miközben 700 foglyot ejtett, de azért az ellenség a vasúti vonaltól délre mégis kiterjeszkedhetett 15 kilométeres vonalon és megszállhatta a dombvidék falvait. A Sztyr-szalag legdélibb szélén mégis napokig tartották németek Komarov községét, amelyet pedig az ellenség Novoszielki felől oldalba, a folyó tulsó partjáról meg szembe bombázott. Rendkívül erős orosz hadoszlopoknak végre is sikerült Rudkán át komarovi védelmi állásaink hátába kerülni és ütegállásainkba hatolni. Hat ágyunk elveszett és Komarovot föl kellett adnunk.



Fedezék mögött. (Kilophot, Wien XIX.)

Közben északon is kedvezőtlenre alakult számunkra a helyzet. Gyalogság ugyan nem juthatott át nagyobb tömegben a mocsarakon, de Rafalofka alatt tíz kilométerre mégis sikerült a kozákoknak a lengyel légióknak Zaladin melletti oldalállásait átkarolnia. Ezzel elveszett a Sztyrrel való közvetlen kapcsolat. Számszerű gyöngeségünket azonban némiképp csakhamar pótoltuk és ellentámadásba mehettünk át, amelynek során Ivanov tábornok 13.000 embert, közöttük 80 tisztet veszített halottakban, foglyokban szintén legalább ennyit és sebesültekben, meg járványos betegekben, hozzávetőleges számítás szerint 50.000 embert. A hadizsákmány rengeteg tömegében 48 gépfegyver is van. Ez a kudarccal annál kinosabban eshetett Ivanovnak, mert már előzőleg kézhez vette legfelsőbb hadurának korai elismerő dicséretét.

A cár udvari különvonaton érkezett Sarnyba és onnan autón ment a front látogatására. Vele volt a kis trónörökös, meg Cyrill Vladimirovics nagyherceg. A cár meglepően jó színben volt és gyöngéd gondossággal foglalatzkodott mindig a fiával; halovány, beteges kis gyerek, akinek szemmel láthatólag nagyon nehezére esett, hogy csak némileg is katonás képet és tartást mutasson. Mindketten végiglépdeltek a díszbe öltözött tartalék-csapatok sorai előtt, melyekhez a cár hangos szóval intézett lelkesítő beszédet: megköszönte a csapatoknak és vezéreiknek vitézi viselkedését és Isten áldásáért fohászkodott, akinek segedelmével az arcátlan és szívós ellenséget végre is sikerülni fog a földre gázolni.

Ez az ellenség közben azonban átgázol a Sztyr és a Pripjet mocsarain és otthonosan rendezkedik be a kitelelésre és a benszülött lakosság, néhány fanatikus paraszt kivételével, éppenséggel nem viselkedik vele szemben ellenségesen. Ellenkezőleg: a német csapatokat Pinszkbe való bevonulásukkor fehérruhás lányok fogadták és virággal szórták tele. Pinszk az egyetlen nagyobb város a Sztyr és Pripjet frontján. Villamos világítása is van. A visszamaradt lakosság jóérzésű lengyel vagy zsidó.

Munkásosztagaink meglehetősen nyugalomban építhetik meg most a telelőszállásokat és erődítéseket, amikre nagy szükség lesz, mikorra a most még járhatatlan mocsarak, patakok és csatornák befagynak.

Ezeknek a munkálatoknak a során katonáink egy nemes faragású, régi fémfeszületre is bukkantak, amelybe 1812. év van vésve. Valószínű, hogy tulajdonosa 103 évvel ezelőtt a napoleoni seregek közeledténél hírére ásta el. Ma már más világ van, mint akkor volt: ma nem rettentenek bennünket vissza a veszetthírű mocsarak és Oroszország dermedtően jeges hidege. Pihenők szüneteiben tisztjeink vízi vadat kergettek, a legénység meg azzal vesződött, hogy egy kis otthoniasságot varázsoljon a rideg idegenbe.

A sajtóhadiszállásról pedig az alábbiakat jelentették december első napjaiban a Sztrypa vidékéről:

Az orosz frontról már napok óta nem jelentettek semmit, de a szimikovicei orosz áttörési kísérlet meggyúsulása óta különösen Kelet-Galiciában nem szüneteltek azért a tüzérségi és légi harcok. Épp így naponta és éjjelente kisebb gyalogsági harcok is voltak. A Sztrypától keletre lévő orosz

állásokat a rettentő hideg és a súlyos időjárási viszontagságok következtében a Szereth folyóig vonták vissza, nyilván azért, mert az orosz állások téli berendezése a német, valamint az osztrák és magyar csapatok tüzeiben nem volt kielégítő. A harcok területén hóviharak dúltak s amikor a dermedt hideg még nappal is 20–30 fokra emelkedett, az elűlő orosz vonalak legénysége tucatszámra fagyott meg, mert a fűtetlen és nedves fedezékekben nem találtak védelemre. Az orosz Sztrypa-vonal elrendelt visszavonulása a Szerethig, ahol időközben téli állásokat készítettek, lehetővé tette a *Pflanzer-Baltin*-hadsereg balszárnyát alkotó osztrák és magyar csapatoknak, amelyekhez *Bothmer* gróf hadseregének német csapatai is csatlakoztak, hogy állásaikat előretolják s a közben télire berendezett s megerősített Sztrypa-vonalon új állásokat szálljanak meg és építsenek ki. Az utolsó napokban fújó meleg szél által okozott olvadás kedvezett a munkálatoknak, éppen úgy az is, hogy a elgyülemlett hóval megtelt lövészárkokból a felolvadt hólé kifolyt. A veszteségek, amelyet az oroszoknak a rettenetes hideg okozott, igen nagyok voltak, így egyedül a Bucactól északkeletre fekvő Dobropole faluban 800 orosz fagyott meg és az elhagyott orosz állásokban még háromszáz orosz hulláját találtuk eltemetetlenül. Sikerült most az is, hogy az oroszok új állásai előtt előretolt egyes támaszpontokat elragadjuk tőlük. A tiszta derűs időjárás kedvez a tüzérség és a repülők működésének, amely a legutóbbi időben láthatóan megélénkült.



Felderítés közben megtámadott ulánus-osztag rohamra indul.

A későbbi állóharcokról és csapataink téli szállásáról a harcok egyik résztvevője ugyane napokban ezt írta:

Csend van, az állóharc jellemző csendje, amely épp úgy magában hordja a harc yiharát, mint a vizek szélcsendje a dühöngő orkánt. Csend van, a pihenés és berendezkedés ideje. A mi hadosztályunk most frontján és frontja mögött valóságos kis magyar világot teremtett a volhyniai róna közepén. Az útkeresztezéseknél magyar feliratú táblák jelzik az utat, magyar bakák állanak őrt a hidaknál, magyar szót hall az ember mindenütt, ahol uniformisos emberek járnak. Az elhagyott kis faluban, ahol a hadosztályparancsnokság székel, még áll a fenyőfagallyakból épített diadalkapu, amely alatt a minap a trónörökös fogadta a hadosztályparancsnok és törzskara, a hadosztály ebédlőjének deszkafalán pedig ott van még a zöld fenyőfaágakból kirakott magyar címer, amellyel magyar katonák a magyar trónörökösöt ünnepelték. Építőanyagot ad eleget a sok erdő és az állások ehhez képest nemcsak az ellenség számára bevehetetlenek, de a mieinknek is még elviselhetőbbé teszi a téli háborút. A szabadkai honvédek tartalékai a front mögött látványosság számba mehetnek. A falu piszkos kis kunyhói között egy új város nőtt ki a földből, egy új, tiszta, magyar város. A földre süllyesztett épületek pompásan kideszkázva, gyepféglával akkurátusan befedve, minden századnak külön háza, ablakok és lejárók fehér gyertyánfából kifaragva, kedves, magyaros ornamentikával.

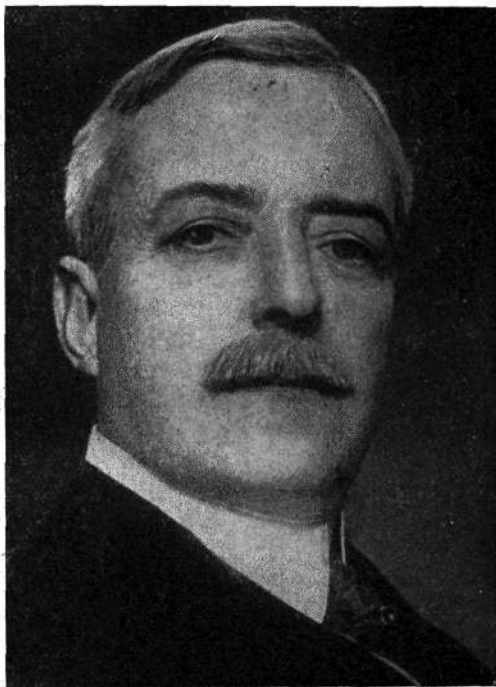
Rajvonalban nehezebb az építkezés, mert a muszka [azonnal oda lő, ahol mozgást lát, tehát csak éjjel folyhatik a munka. A deszkákat meg a gerendákat a futóárkok kilométeres labirintusán át cipelik le a rajvonalba. Shrapnellernyők, beásott tisztj kunyhók épülnek az éjben, másnapra már vigan füstöl bennük a kis rajkályha. Sűrű drótsövények védik állásainkat, az előtelep aknákkal teleszórva. A gyalogsági vonal mögött pompásan belőtt ütegek lesik, hogy keresztűzbe foghassák a támadót. De az orosz hallgat . . .



Frigyes főherceg (1), Hötzenborfi Conrad (2) és Böhm-Ermolli (3) látogatása Lembergben. (Sajtóiroda, Leipzig)

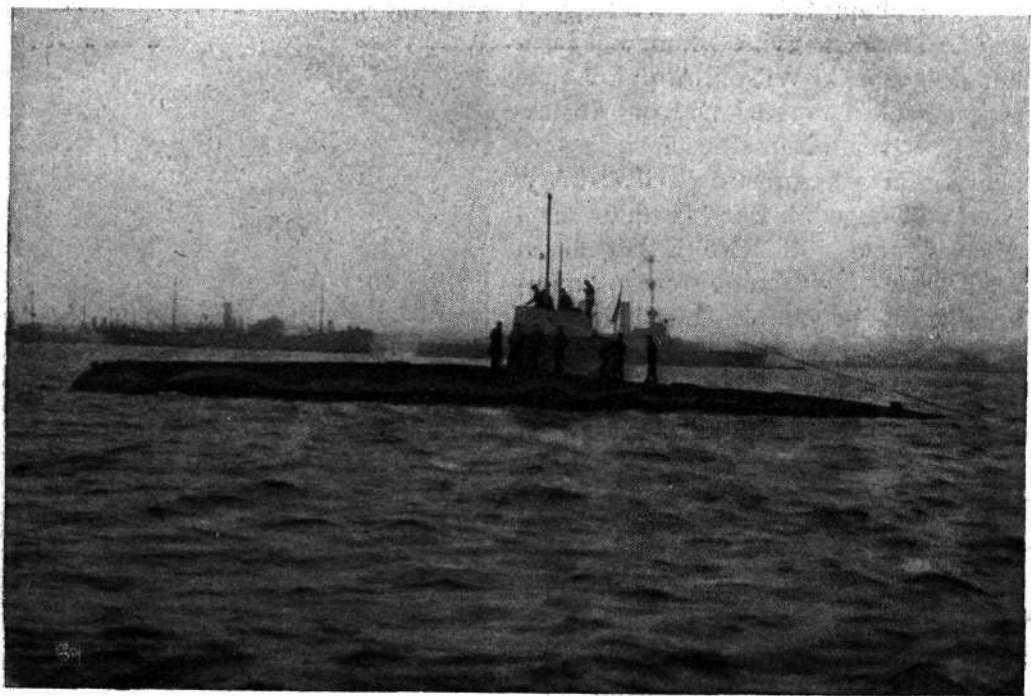
TENGERALATTJÁRÓK A FÖLDKÖZI-TENGEREN.

A Luzitania elsüllyesztése rendkívül érdekes diplomáciai bonyodalmat vont maga után és bizonyos tekintetben új fordulatot adott a tengeralattjárók háborújának. Wilson, az Egyesült Államok elnöke rendkívül szigorú hangú jegyzéket óhajtott Németországhoz intézni, mert az óriáshajón, amely töméntelen municiót szállított Angliának, amerikai állampolgárok is voltak. Már-már komoly veszedelemtől lehetett tartani, de Amerika még idejében meggondolta a dolgot és megenyhítette hangját. Nagy része volt ebben egy bátor és derék amerikai államférfinak, az Unió külügyi államtitkárának. *Bryan* államtitkár ugyanis 1915 júniusában erélyes hangon tiltakozott Wilson elnök németellenes politikája ellen és mikor az elnök mégis ragaszkodott álláspontjához, inkább lemondott. A békés megértés és testvériesség kiváló harcosának egyébként számos híve volt az angolbarát és hamisan informált Amerikában is. Utóda *Lansing* államtitkár lett, akivel együtt azután némileg enyhébb hangú jegyzéket dolgozott ki Wilson. A diplomáciai tárgyalások az egész nyáron át tartottak és végül Németország igazságos álláspontjával szemben Amerika is kénytelen volt engedni. Bár hivatalos meg egyezés nem jött létre a két állam között a buvárhajóharcra vonatkozólag, a helyzet a későbbi incidensek folytán sem lett válságos. Természetes, hogy amíg ezek a tárgyalások folytak, a német buvárhajóraj nem fejthetett ki oly nagyarányú és minden tekintet nélküli működést az Északi-tengeren, mint azelőtt. Nem kell azonban azt hinni, hogy ezzel megszűnt a buvárhajók küzdelme. Sőt ellenkezőleg, talán még inkább kiszélesedett az a nagy feladat, amelyet a kis tengeralattjárók maguk elé tűztek. Válatlan éberséggel őrködtek az Északi-



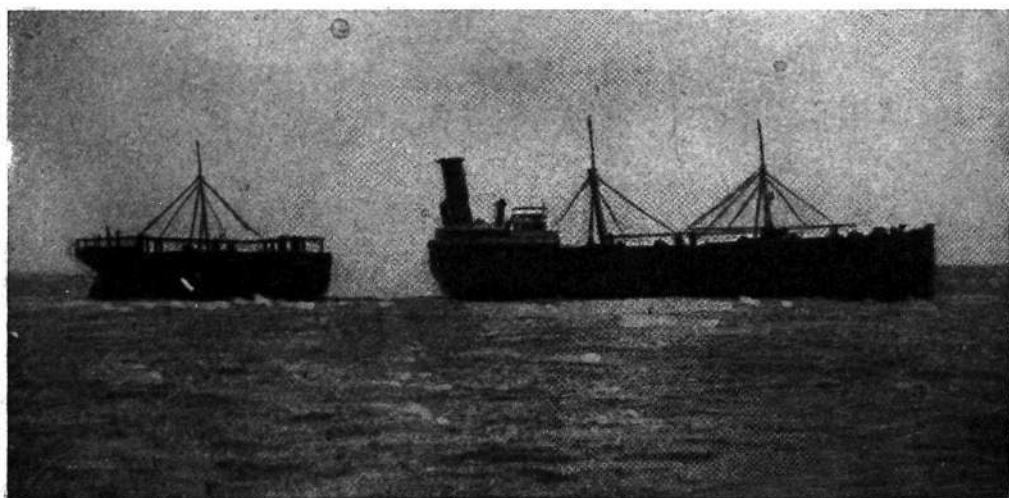
Lansing, Róbert, államtitkár.

tengeren, másrészt pedig újabb területen, nagy messzeségben eredeti fészektől, a német kikötőkből, a távoli Földközi-tengeren működtek. Csodálatos munkát végeztek itt a fürge buvárhajók, amelyeknek sikeréről nap-nap után érkeztek hírek. Úgyszólván egyetlen nap sem mulott el, hogy a németek el ne sülyesztettek volna egy-egy kereskedelmi hajót, ellenséges cirkálót, felfegyverezett gőzöst vagy csapatszállító hajót. Különösen a csapatszállító hajók és municiót vivő gőzösök forogtak állandóan nagy veszedelemben. De szükséges is volt a német tengeralattjáróknak ez a fokozott tevékenysége, mert segítségére kellett sietni a szorongatott törököknek. A dardanellai akciót mivel sem védhette ki jobban Németország, mint a tengerszoros felé igyekező csapat- és lőszerszállító hajók folytonos pusztításával. A statisztika, amelyet a német tengeralattjárók pusztításáról összeállítottak, elrettentő volt annyira, hogy *Balfour*, az angol admirális első lordja szeptember harmincadikán a hozzája intézett kérdésre megtagadta a felvilágosítást a veszteségekről. Ez a körülmény legjobban jellemzi, hogy milyen bajba került Anglia és mennyire tehetetlen a tengeralattjárókkal szemben, amelyek nemcsak közgazdasági életét veszélyeztették, hanem lehetlenné tették legnagyobb akcióját, a Dardanellák sikeres ostromát is. Utóbb, mikor a szalonikii akció megkezdődött, a német buvárhajók még határozottabb tevékenységet fejtettek ki, úgy hogy az angolok és franciák eme újabb kalandja is komoly veszedelembé jutott.



Német tengeralattjáró visszaérkezése az Északi-tengerről.

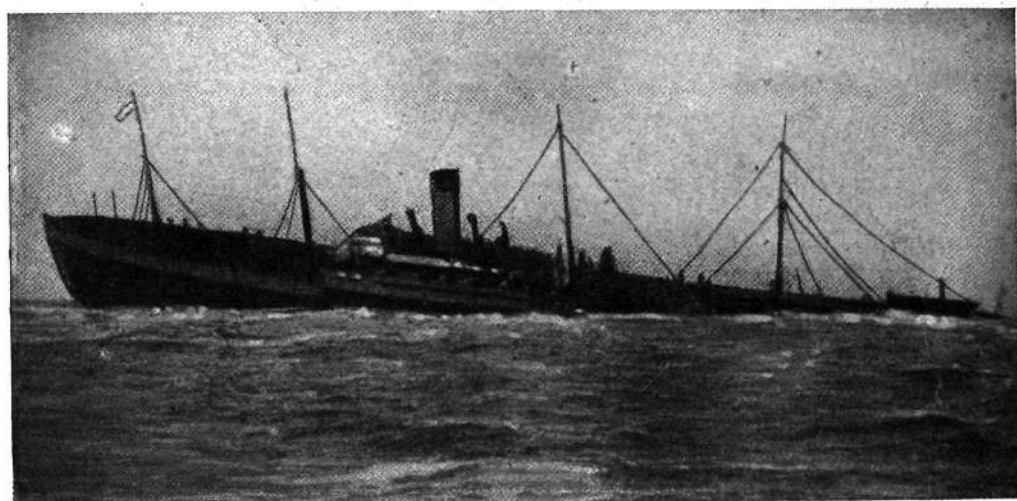
A német tengeralattjárók működése számára pompás területet nyújtott a Földközi-tenger. Mintha csak egyenesen a buvárhajók vadászterületének szánták volna ezt az óriási vízsivatagot, amelynek hatalmas méretei több lehetőséget biztosítottak a támadók számára, hogy majd itt majd amott merülvén fel, ismételt meglepetésekben részesítsék az antant hajóraját. Az angol partok mentén és a calaisi csatornában már túlságosan éberem őrködtek az ellenfél hajói és a tengeralattjárók munkája fölötté megnehezült. A Földközi-tengeren távolról sem volt ilyen súlyos a helyzet, egyébként pedig itt lehetetlenség is az óriási távolság miatt olyan sűrű őrködő láncolatot fölállítani, mint amilyen az Északi-tengeren teljesített szolgálatot. Éppen ezért az angolok és franciák Dardanella-akcióját rendkívül súlyosan érintette a német buvárhajók működése. Még kellemetlenebb volt a tengeralattjárók folytonos támadása és jelenléte a szalonikii expedíció idején. A buvárhajóktól való félelem szinte megbénította az akciót, mikor pedig a szükséges óvintézkedéseket megtették, nagyon is lassan folyt a csapatszállítás, mert minden egyes szállítógőzöst a torpedózúzóok egész rajának kellett kíséreni. Ennek dacára azonban változatlan eréllyel folyt a küzdelem és a pusztítás meglepő arányokat öltött. Így például október tizennegyedikén, Athénból érkezett jelentés szerint, egész sereg angol és francia gőzösön kívül elsüllyesztettek a német tengeralattjárók egy indiai csapatokkal zsufozásig megrakott szállítógőzöst Kréta szigetétől negyven tengeri mérföldnyire, egy hatezeröttszáz tonnás angol csapatszállító hajót Lemnosz mellett, számos szénszállító gőzöst és az *Apollo* nevű hajót, amely hadiszerekkel megrakva igyekezett Máltából Port Szaidba. A következő napokon érkezett jelentések újabb angol és francia gőzösök pusztulásáról számoltak be. Így folyt ez októberben és az elkövetkező novemberben is. A Gibraltári-szorosnál német tengeralattjáró pusztított el egy hatalmas angol csapatszállító



Egy megtorpedózott oceángőzös a torpedó robbanásának pillanatában.

hajót. November ötödikén elsüllyesztették a hatezerháromszáz tonnás *Para* nevű angol segédcirkálót az észak-afrikai partok közelében, hatodikán pedig ugyanez a sors érte a solumi öbölben a *Prince Abbas* és *Abdul Menem* angol páncélos naszádot is. Az egyik ilyen csapatszállító hajó elpusztításánál megrázó megfigyeléseket tett egy német buvárhajó kapitánya arról, hogy milyen csekély gondot okoz a szívtelen angoloknak a színes segélycsapatok tömeges halála. Az angol hajóról, amelyet föltartóztatott a német buvárhajó, sietve menekült az angol legénység a kapitánnyal együtt. A buvárhajó, mikor már mindenki a mentőcsónakokban volt, lövöldözni kezdte az elhagyott gőzöst. A süllyedő hajóról azonban egyszerre csak irtózatos halálordítás kórusa hallatszott. Az angol kapitány a nagy sietségben otthagya a fedélközben elzárt indiai katonákat, akik már nem menekülhettek. Fölrohantak a szerencsétlenek a fedélzetre, mikor kitörték az ajtókat, de már későn volt. A buvárhajó nem menthette meg őket, a hajó süllyedt, az angol csapatok pedig messze vitorláztak...

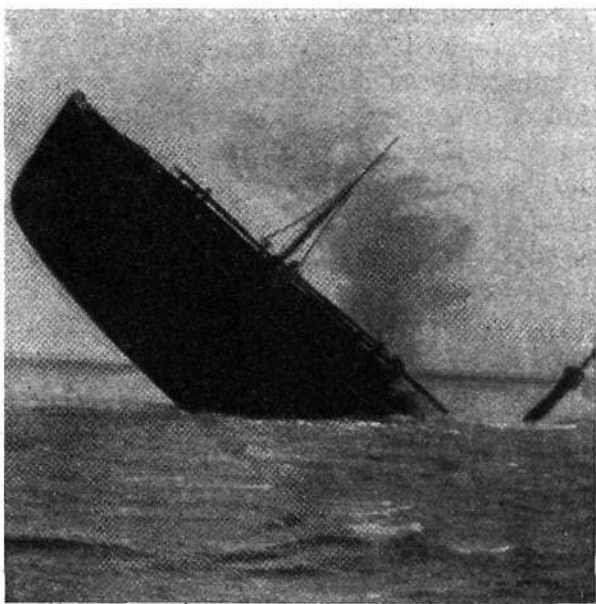
A német buvárhajók földközi-tengeri pusztításáról összeállított hiteles statisztika megdöbbentően hűséges képet nyújt arról, hogy milyen tökéletes munkát végeztek a buvárhajók. A szalonikii expedíció megkezdése óta egészen november végéig nyolc segédcirkálót és telfegyverzett csapatszállító gőzöst, huszonhat municiószállító hajót és egyéb szállítógőzöst süllyesztettek el. Ezenkívül az osztrák-magyar és német tengeralattjárók október és november havában huszonnégy olyan nagyobb hajót pusztítottak el, amely a szalonikii expedíció támogatására csapatokat, fegyvert vagy élelmiszert szállított. Sikerült elsüllyeszteni a *Ramara* nevű, háromezernégyszáz tonnás angol hajót nagy mennyiségű hadiszerrel. A hajó fedélzetén közel ezer katona is volt. Német buvárhajótól pusztult el a *Transsylvania* angol gőzös (négyezer tonnás, rakománya munició, hadianyag [és ezer katona), az *Ami-*



Egy megtorpedózott oceángőzös süllyedőben.

ral *Hamélieu* francia segédcirkáló (ötezer tonnás, rakománya: francia tüzérség, háromszázhatvan ló és municiók szekerek), a *Marquette* angol fegyverzett gőzös (hétézerötven tonnás, rakománya: ezer angol katona, ötszáz öszvér és óriási mennyiségű munició), a *Calvados* francia hajó (hatezer tonnás, rakománya nyolcszáz gyarmati katona) és végül az ötezer tonnás angol *Moorina*, valamint a *Californian* angol gőzös, mely hatezer tonnás volt és csapatokat szállított. Az elsüllyesztett ötvennyolc hajó közül harminchat angol, tizennégy francia, egy japáni, kettő angol, néhány pedig vásárolt görög és norvég volt. A japáni hajó, a *Yasukuni Maru* petróleumot, ötezer-száz tonna hadianyagot és vasúti sineket szállított Szaloniki felé. A Földközi-tengeren két hónap alatt elsüllyesztett, nagyrészt angol hajók tonnatartalma 217.048 tonnára tehető.

Természetes, hogy ez a hatalmas veszteség rendkívül érzékenyen érintette az angol tengeri kereskedelmet is. Azok a statisztikák amelyeket a tengerészeti hivatal és a kereskedelmi államtitkár kiadott, szomorú jelenségekről számoltak be, dacára annak, hogy Angliában és az antant országaiban gondosan eltitkolták, hogy milyen nagyok a kereskedelmi flotta újabb veszteségei. Hiába tagadta meg azonban Balfour a felvilágosítást és hiába kapott az angol nép hamis adatokat. A hajóforgalom csökkenése, a drágaság emelkedése és az elviselhetetlenül magas szállítási díjak mind azt hirdették, hogy a német buvárhajók nem pihennek egy percre sem és lassan, de biztosan ássák alá Anglia gazdasági életét. Hiába hirdették az ujságok, hogy a Földközi-tengeren csak csapatszállító hajók pusztultak el, hiszen ezek a gőzösök azelőtt a kereskedelmi flottához tartoztak és az új szállítóhajókat ugyancsak az angol kereskedelmi társaságtól rekvirálta a kormány. Bármily nagy is az angol kereskedelmi flotta, 1915 őszétől kezdve már érezni lehetett, hogy a buvárhajók pusztításai következtében nem tud megfelelni minden tekintetben a fokozott, háborús követelményeknek. Eme nézetnek itt-ott kifejezést adtak egyes bátor politikusok a sajtóban is. Egyébként azonban az angol ujságok szinte egyértelműen igyekeztek a tengeralattjárók pusztításainak igazi veszedelmét elhomályosítani és napról-napra azt írták, hogy a tengerek rémei pusztulóban van a buvár-

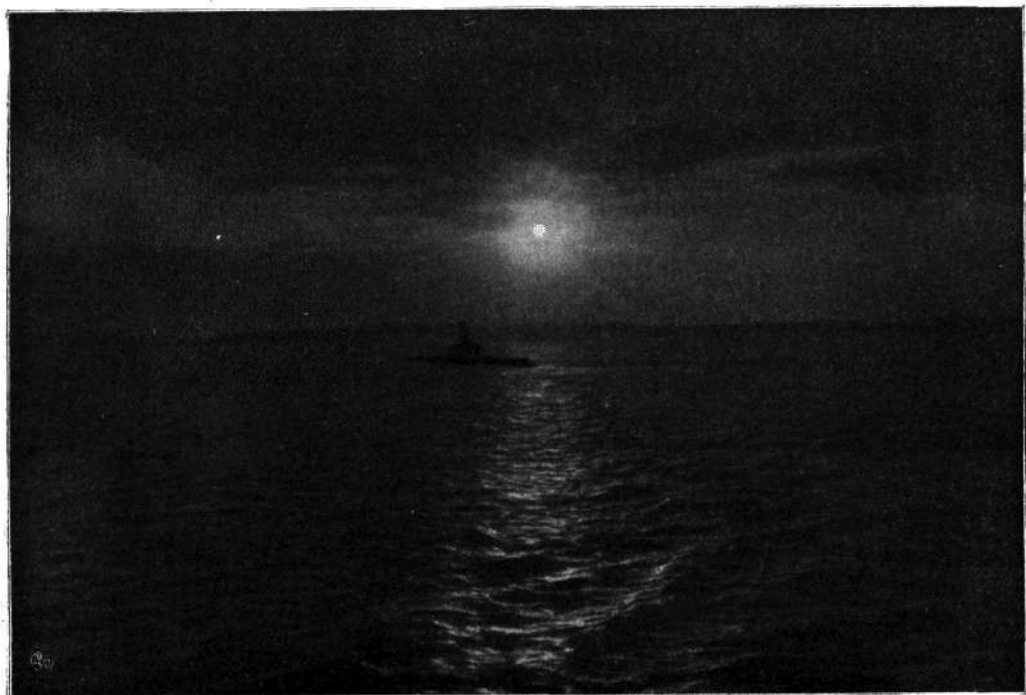


Egy megtorpedózott oceángőzös a teljes elmerülés pillanatában.

hajók közül egyre többet pusztítanak el az angolok. Hivatalos helyről is azt kürtölték világgá, hogy az «U-hajók pestise» szünőfélben van és az egész tengeralattjáró-háború elhibázott akciója Németországnak. Nos, hát a választ elég sűrűn és elég hatásosan adták meg a buvárhajók. A semleges országok elfogulatlan sajtója egészen más képet festett a veszedelemről, amelynek komolyságát még a tárgyilagosabb ellenséges magatartású lapok is elismerték. Ekkor aztán az angolok hivatalos lisztát adtak ki arról, hogy hány tengeralattjáró pusztult el az ő véleményük szerint. Nem kevesebbre, mint *hatvanra* becsülték az elveszett buvárhajók számát. A német kormány október nyolcadikán már abban a helyzetben volt, hogy megcáfolhatta ezt az állítást: kimutatta a legnagyobb pontossággal, hogy az említett szám alig egynegyedrészre felel meg a valóságnak és mindössze tizennégy német buvárhajó lett a hősies küzdelem áldozata. Egyébként, — mondta a német jelentés, — hiábavaló a reménykedés és a várakozás, hogy a tengeralattjárók veszedelme csökkenni fog, mert 1915 őszén a buvárhajók jóval nagyobb száma állott a németek rendelkezésére, mint a háboru megkezdése előtt.

Az angol kormányt és közvéleményt méltán bosszanthatta és keserítette, hogy a németek ördögös, apró hajóival szemben teljesen tehetetlen volt az egész óriási angol flotta. Amíg ugyanis a németek az osztrák-magyar tengeralattjárókkal együtt kegyetlen pusztítást vittek véghez a Földközi-tengeren, a Dardanelláknál és Szaloniki előtt, addig az Északi-tengeren és a remegve őrizett calaisi csatornában, sőt a távoli angol partok közelében sem szünetelt a veszedelem. November kilencedikén Dünkirchentől északra egy francia torpedózúzó süllyesztette el a németek és ugyanezen a napon megtorpedózták az *Irene* nevű angol jachtot is. Távolabb, a Wight-szigetekenél egy hatalmas angol szállítógőzöst is megtorpedózták. Az angolok tehetetlen dühükben a Keleti-tengeren mertek csak kalózkodni páncélosaikkal és jelentékenyebb akcióra képtelen tengeralattjáróikkal. Céljuk az volt, hogy megakasszák a Németország és Svédország között folyó kereskedelmet és ezáltal még szigorúbbá tegyék a blokádöt. Az eredmény azonban sehogysen felelt meg az óriási angol flotta erejének. Október tizenegyedikén elsüllyesztettek egy német szénszállító hajót a Kalmar-Sundban, a következő hetekben pedig még egy pár kis szén- és ércszállító gőzös esett áldozatul. A német tengeralattjárók az angol vizeken vakmerő támadásokkal fizették vissza a kölcsönt busásan, napról-napra. Mindössze egy súlyosabb csapást mértek a német flottára, amikor Libau kikötőjében elsüllyesztették a *Prinz Adalbert* nevű cirkálót. A cirkáló, amely több eredményes küzdelemben vett részt, Libau előtt október huszonharmadikán süllyedt el két torpedólövés következtében. Egész Németország fájdalmasan fogadta ezt a szokatlan gyász hírt, annál is inkább, mert a legénységnek csak egy kis részét lehetett megmenteni. Angliában bizonytalanságot keltett volna ilyen nagy szomorúságot a gyászos hír, mert ott mindennapos dolog a hajók pusztulása. Az angolok E. 19. nevű tengeralattjárója október tizenegyedikén megtorpedózta a *Lulea* gőzöst és ugyanezen a napon megtámadta egy angol

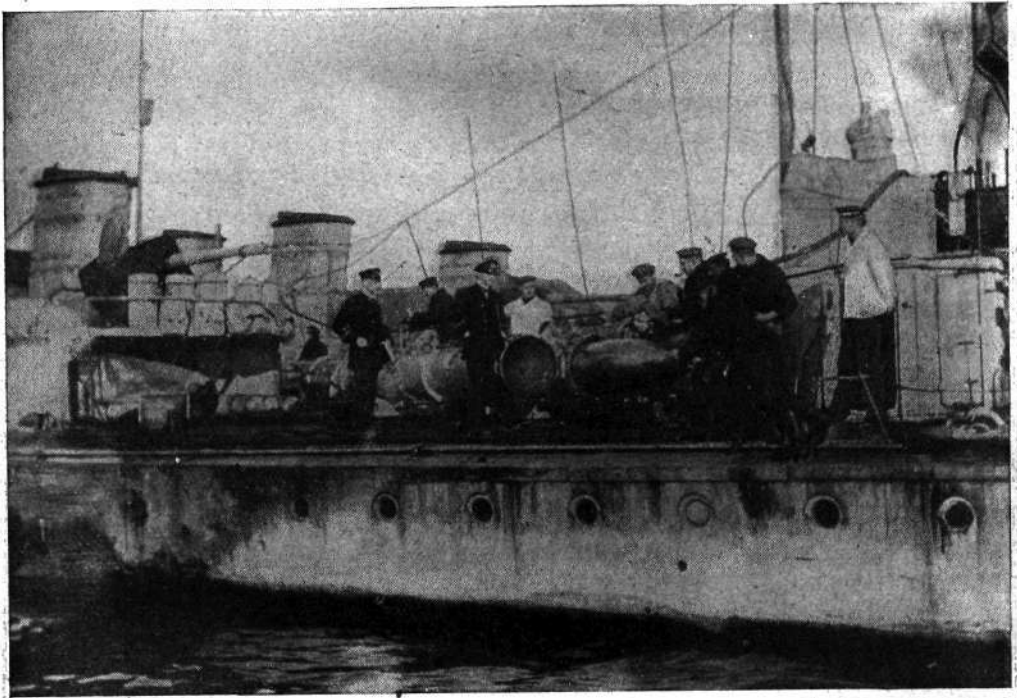
buvárhajó a *Germaniát* is a svéd vizeken. Jelentékenyebb sikert azonban nem érhettek el. November elsejétől egészen húszadikáig, tehát az alatt az idő alatt, amikor a németek legalább is két tucat nagy ellenséges hajót süllyesztettek el, Anglia csupán az ezer tonnás *Saumi* hajót pusztította el. November havában egyébként megindult a hajsza a német tengeralattjárók ellen a Földközi-tengeren is. Az eredmény azonban elmaradt, sőt az angolok vesztesége gyarapodott ezzel is. A *Louis* nevű angol torpedózúzó, a Földközi-tenger keleti részében buvárhajók utáni kutatás közben zátonyra futott és legénysége is csak nehezen menekülhetett meg. Ilyen volt angolok védekezése a németek csodás sikereivel szemben.



Tengeralattjáró a víz felszínén holdvilágos éjjel.

A BARALONG-ESET.

A tengeralattjáró-háborúnak, de talán az egész világháborúnak leg-sötétebb epizódja az a tömeges gyilkosság, amelyet a büszke angol flotta egy kapitánya és az angol király tengerészkatonái követtek el és amely általánosságban *Baralong-eset* néven ismeretes. 1915 augusztusában történt, hogy egy angol hadihajó galád csellet megközelített egy német tengeralattjárót, mely éppen egy dugárút szállító hajót akart elsüllyeszteni. Orvtámadással elsüllyesztette a buvárhajót, fegyvertelen legénysége ellen pedig való-ságos embervadászatot indítottak az angol matrózok. Az eset német szereplőit egyenként gyilkolták le és miután az angol hadihajó kapitánya nem dicse-kedhetett el a szándékos tömeggyilkossággal, csak hónapok múlva derült ki ez az angol gázság, mikor a borzalmak amerikai szemtanúi hazaérkeztek az Unió területére és nem kellett tartaniok az üldöztetéstől. James G. *Curran* csikágói, Edvard *Clark* detroiti, Charles D. *Higtower* és R. H. *Crosby*



Német torpedónaszádon torpedót tesznek a lanszirozó-csőbe.

crystal-cityi polgárok, a dugárút szállító hajó utasai végignézték az ember vadászatot és közjegyzők előtt egybehangzó vallomást tettek az angolok vérontásáról, utóbb pedig megesküdtek minden szavukra. Elbeszélésük nyomán a következőkben állapítható meg a vérlázító és minden emberi kegyetlenséget felülmúló gaszág tényállása:

«1915 augusztusában elindult a *Nicosian* nevű angol gőzös New-Orleans-ból Avonmouth felé. A hajót, amely tiltott rakományt, 350 darab öszvért szállított, augusztus tizenkilencedikén az irországi Queenstowntól hetven tengeri mérföldnyire feltartóztatta egy német tengeralattjáró. Miközben a *Nicosian* matrózai és utasai a főnt említett tanukkal együtt csónakokba szállottak, örömmel állapították meg, hogy egy semleges, amerikai hajó közeledik feléjük. Az idegen hajó, amelyről később kiderült, hogy a *Baralong* nevű angol hadihajó, hatalmas amerikai lobogókkal és oldalcímerekkel volt felszerelve és külseje nem árult el semmi harciasat. Amíg a tengeralattjáró az üresen maradt *Nicosian* bombázásával foglalkozott, az amerikai hajó mögéje került, úgy hogy egészen közélről foghatta oldaltüzelésbe a buvárhajót. Előbb kézfegyverekkel lőttek a német hajóra, aztán bevonták az amerikai zászlókat, eltávolították az ágyúkat eltakaró leplet és megindult az ágyútűz a szerencsétlen német tengerészek ellen. Amikor több ágyúlövés következtében süllyedni kezdett a buvárhajó, a németek ledobálták fölösleges ruházatukat és a tengerbe ugrottak parancsnokukkal együtt. Tizenegyen úsztak a *Nicosian* felé, hogy legalább életüket menthessék meg, ha már hajójuk néhány bajtársukkal elveszett. Öten elérték a *Nicosian* lépcsőit és fölmásztak a fedélzetre, a többiek pedig a mentőcsónakok számára leeresztett kötelekbe kapaszkodtak. A *Baralong* kapitánya *Mc. Bride* boldogan dörzsölte kezeit, aztán sorba állította matrózait és megparancsolta nekik, hogy intézzenek sortűzetet a köteleken függő németekre. A kétségbeesetten küzdő menekülőket a legnagyobb hidegvérrel lövöldözték le az angol matrózok. Ezzel azonban még nem ért véget az embervadászat. A *Baralong* odafarolt a *Nicosian* mellé és a hadihajóról elindult egy kis csapat, hogy halálra keresse a buvárhajó négy legényét és kapitányát. *Mc. Bride* nyugodtan adta ki a parancsot:

«Végezzetek mindnyájukkal! Ne hozzatok foglyokat.»

A parancsot irtózatossággal hajtották végre az elvetemült angolok, akik a hajóács és az első gépész vezetésével két csoportba oszolva rontottak a gépházba és fűtőhelyiségbe a német menekülők után. Az első németre a hajóács bukkant. Megparancsolta neki, hogy tartsa föl mind a két karját és jöjjön közelebb. Mikor ez megtörtént, az ács közvetlen közelből lelőtte a szerencsétlent és ujjongva kiabálta *Manning* hajóoszt felé:

«Az egyikkel már végeztem!»

Ezalatt az első gépész is lelőtt egy fegyvertelen németet, két szerencsétlent pedig a gépház folyosóján vett üldözőbe embereivel. Kétségbeesetten futottak a buvárhajó matrózai egy fülkébe, amelynek ajtaját reájuk zárták az üldözők. Az első gépész nevetve mondta: «Gyertek csak,

kettőt megint elcsiptem». Az ajtó kinyitása után az egyik németet a gépész, a másikat pedig a matrózok sortüze végezte ki. Látván a történeteket, a német parancsnok a vízbe ugrott és a Baralong felé úszott. A Nicosianról ellene is tüzelést kezdtek az angolok, mire a kapitány föltartotta karjait, hogy megadja magát. Ugyanekkor egy golyó eltalálta az állát, nemsokára pedig egy másik a nyakába fúródott és kioltotta életét. Így végződött az irtózatos tragédia, amely után a matrózok diadalittasan visszatértek hajóikra, ahol viskít bontottak számukra.»

Az eset októberben jutott nyilvánosságra és valósággal megdermesztette az egész világ közvéleményét fantasztikus vadságával és könyörtelenségével. November huszonnyolcadikán azután az összes bizonyító adatokkal fölszerelt emlékiratot nyújtott át a német kormány a berlini amerikai nagykövetnek az angol kormányval való közlés végett.

A jegyzéket Angliának december hatodikán továbbította az amerikai kormány, tizennegyedikén pedig megérkezett a válasz. A brit kormány elutasította a Baralong gyilkos kapitányának megbüntetését és azt ajánlotta, terjesszék az ügyet amerikai tengerésztisztekből alakított bíróság elé. A németek azonban 1916 január tizedikén adott válaszukban megtagadták beleegyezésüket az ügy ilyen elintézéséhez. Az angolok hűségesek maradtak aljas lelkükhöz, könyörtelen gaszágukhoz: a Baralong gyilkosait nem büntették meg sőt egyes angol lapok nyíltan követendő példának mondták a Baralong kapitányának eljárását.



Német matrózok másik német hajóval jelzést vált.



A háború humora.

Ki veszi el őket?

Menetszárad indul a harctérre. Jóképű, bátor tekintetű, izmos magyar fiúkat visznek el, hogy erejükkel, bátorságukkal védjék meg a hazát. A fiúk jókedvűen dalolgatnak, énekelnek.

Asszonyok, lányok jöttek búcsúzni, sírnak-rínak, mint a záporosó.

Az egyik szépséges tanyai angyal kövér könnyei gördülnek alá húsos arcán, jajongva búcsúzik a szíve Jancsijától.

— Hej Jancsi, legalább rínál, hogy itt kell hagynod bennünket. Ne lenne olyan jókedved.

— Nono, — feleli a fiú, — nekem nincs okom a rivásra. Mert engem elvesz valaki. Ha más nem, az isten. De ti csak sirjatok, mert ha mi elmegyünk, titeket ugyan nem vesz el senki.

Mindent egy szuszra.

A legutóbbi népfölkelői szemlén történt. Egymásután vették be az ősz regrutákat. Persze akadt olyan is, aki nem volt alkalmas arra, hogy katonai szolgálatot teljesítsen.

Egy idősebb magyarra is kimondták az alkalmatlant. A magyar azonban tovább is benn maradt a sorozási teremben.

— Miért nem megy el? — kérdezték tőle.

— Egy kis kérésem lenne, — felelte.

— No és mi lenne az?

— Csak az, hogy ha már alkalmatlannak találtak az urak, vizsgáljanak meg még egyszer, s ha alkalmatlan leszek akkor is, úgy vizsgáljanak meg harmadszor is.

— És miért?

— Hogy ne kelljen pótszemlére és azután még egyszer pótszemlére jönnöm.

Személyzetszaporítás.

Két kávéházi Konrád beszélget:

— Győzünk, folyton győzünk...

— Hála az istennek.

— Visszaverjük az orosz offenzívát.

— És elfoglaljuk Szerbiát.

— És elfoglaljuk Albániát.

— És megállítjuk az olaszokat.

— No és mi ebben a különös?

— Hogyne lenne különös. Sőt egyenesen gyanús. Folyton győzünk, folyton győzünk, és mégis új és új embereket visznek el katonának. Ha oly nagyon győzünk, minek akkor az a sok katona?

— Maga számár, hát nem tudja, hogy akkor szaporítják a személyzetet, ha jól megy a bolt!

Erre nem tudott mit felelni az aggodalmaskodó kávéházi Konrád.

Ki a legnagyobb hadseregszállító.

Nagyhangú társaság vitázik egy sörcsarnokban. Valamin összekapnak.

— Nekem ne mondjon ilyet, — kiabálja az egyik, — én be vagyok avatva a hadititkokba, mert az én vállalatom a legnagyobb magyar hadseregszállító.

— Ugyan kérem, ez nem indok. Az én vállalatom különben is nagyobb hadseregszállító, mint az öné!

— Ez nem igaz, mert én az X. Y. cég alkalmazottja vagyok.

— Mi az? Semmi. Az én vállalatom mégis a legnagyobb hadseregszállító, mert én meg a magyar államvasutak alkalmazottja vagyok.

A csirkepaprikás.

Az egyik hadikórházunkban az a szokás, hogyha a szegény beteg katona állapota nagyon súlyos, a jólelkű orvos mindent enged neki enni-inni: csirkepaprikást, jófajta hegyaljai bort, drága szivart.

Ezért hát mindig kétségbeesik az, aki nek paprikás csirkét adnak, és a többi bajtárs szomorúan mondja:

— Szegény, szegény, nagy baja lehet. Csirkepaprikást rendelt neki az orvos.

Egy jóképű huszárgyerek nehéz betegségben esett át, nagyon elgyöngült. Jó ételekre, finom borokra volt szüksége, hogy visszanyerje régi erejét.

— Paprikás csirkét kapsz, fiam, — mondotta neki az orvos, — és jófajta tokaji bort.

A fiú elkezdett zokogni s összetett kezekkel könyörgött:

— Jaj, doktor úr, könyörüljön rajtam, menten meg, ne engedjen elpusztulni. Jaj ne rendeljen nekem csirkepaprikást tokaji borral.



Bukovinai kép. — Huzul gyermekek.



Felelős szerkesztő: Söle Antal. Pallas részvénytársaság nyomdája.